

Микола ВАСИЛЬЧУК

**“ЛІТОПИС СПОСТЕРІГАЧА”:
ЩОДЕННИК ВОЛОДИМИРА ГЛИНСЬКОГО 1916–1920 рр.
ЯК ЗРАЗОК УКРАЇНСЬКОЇ МЕМУАРИСТИКИ ПЕРІОДУ
ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ТА ДОБИ ЗУНР–УНР**

Введено в науковий обіг нове джерело інформації – щоденник Володимира Глинського. Документ розглядається як зразок української мемуаристики періоду Першої світової війни та доби ЗУНР–УНР. Простежено історії написання щоденника, подано біографічні відомості про його автора.

Ключові слова: щоденник, Володимир Глинський, ЗУНР, бойові дії, революція, спостерігач.

Мемуаристика (автобіографії, записки, записники, листи, щоденники та ін.) приваблює увагу дослідників безпосередністю вражень, документальністю, історичною достовірністю, фотографічністю, хронікальністю тощо. Нині не часто вдається зробити відкриття невідомих джерел, особливо якщо це не якийсь один лист чи невеличкий фрагмент тексту, а повновартісний щоденник порівняно великого обсягу.

Цією публікацією ми вводимо в науковий обіг щоденник Володимира Глинського. Він тривалий час (із кінця 1960-х рр.) зберігався серед матеріалів, пов’язаних з родиною Глинських-Кічур-Курбановичів у збірці краєзнавця Івана Романюка¹ спочатку в місті Коломиї, а згодом – у Городенці на Івано-Франківщині, але, зважаючи на низку певних обставин, так і не був відчитаний, опублікований, досліджений. 1 лютого 2008 р. щоденник передано авторові цієї статті.

Щоденник Володимира Глинського написано в часи Першої світової війни та української державності у місті Коломиї, нині Івано-Франківської області. Він охоплює період від 28 серпня 1916 р. і до 2 серпня 1920 р., тобто проміжок тривалістю чотири роки.

Оригіналом щоденника є товстий зошит обсягом 80 аркушів (або 160 нумерованих сторінок) у коричневій ледериновій палітурці (розмір зошита 16 x 20,5 см.) з начервно пофарбованим обрізом сторінок. Написано щоденник олівцем характерним дрібним почерком. Записи здійснено у зошиті, який первісно був призначений для фіксування добровільних внесків. На паперовій наліпці обкладинки чорним чорнилом зазначено: “Книга адресова Товариства Руска захранка”. 93 сторінки зошита розліновано для записів, угорі зроблено відповідні помітки: “Ч[исло] за чергою”, “Імя і назвисько”, “Стан”, “Адреса”, “Зобов’язався заплатити” і “Заплатив”, “Власноручний підпис”. Нижче міститься інформація

про осіб, які внесли датки на захоронку, зокрема їхні домашні адреси. Тут також є власноручні підписи відомих громадсько-політичних діячів, наприклад, адвокатів Теофіля Дембіцького, Володимира Дудикевича, батька композитора Анатолія Кос-Анатольського – лікаря Йосипа Коса, учителя і видавця Осипа Кузьми, письменниці Володимири Жуковецької та інших.

Володимир Глинський свої записи у цьому зошиті здійснював із зворотнього боку, заповнюючи вільні сторінки “Книги адресової...”. Спочатку він писав крупнішими літерами, але з часом почерк стає все дрібнішим, відступи між рядками щораз менші. Врешті, за браком місця, автор записи веде на тих сторінках, які не повністю заповнені відомостями про жертводавців на захоронку. Інколи він пише на невеличких полях вгорі чи внизу сторінки. Такі записи містять лише по декілька рядків, написано їх дуже дрібно, зі значними скороченнями. Частину записів зроблено на 19 аркушах (38 сторінок), вирваних з іншого зошита такого ж формату. Між сторінками щоденника вкладено низку інших документів Володимира Глинського: чернетки листів, клопотань, розписки та квитанції, які проливають світло як на особу автора, так і на особливості тогочасного життя і суспільних стосунків.

Давня шляхетська родина Глинських залишила помітний слід в історії (для прикладу, мати Івана Грозного – Олена походила з родини Глинських)². Чи мав документи на шляхетство сам Володимир Глинський – невідомо. Однак, з багатьох фактів можна судити, що він був людиною високоосвіченою, шляхетною, з власним розумінням своєї гідності, обов’язку перед суспільством. І В. Глинський, і його нащадки згодом працювали на ниві української культури.

Ім’я Володимира Глинського в поле нашого зору потрапило ще у 1990-х рр. у зв’язку із вивченням життя і творчості поета доби “Розстріляного відродження” Мелетія Кічури (1881–1939)³. Кічура був родом із Тернопільщини, освіту отримав у Відні. До Першої світової війни працював адвокатом у Коломиї, де одружився з донькою В. Глинського – Марією. М. Кічура видав дві збірки поезій, друком однієї з яких у Кракові займався Богдан Лепкий. На виборах до австрійського парламенту 1908 р. п. Кічура був довіреною особою Василя Стефаника. Під час Першої світової війни потрапив у російський полон, опинився у Києві, де активно розбудовував літературне життя. У київський період п. Кічура належав до літературної організації “Західна Україна”. 1933 р. його звинуватили у шпигунстві і незаконно репресували. Згаданий щоденник належав його тестеві, батькові дружини Марії, дідусеві доньок М. Кічури – Тетяни та Ксенії.

Детальніш діяльністю Володимира Глинського ми зацікавилися, відгукнувшись на прохання встановити його особу, з яким звернулася заступник директора Львівської наукової бібліотеки імені Василя Стефаника НАН України Луїза Ільницька. Річ у тому, що у Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття зберігається оригінальне видання “Русалки Дністрової” (1837 р.) із бібліотеки В. Глинського, передане 1932 р. новоствореному музеєві дочкою Марією. Стислі відомості про В. Глинського, зібрані нами, з відповідним покликанням на джерело Луїза Ільницька 2007 р. опублікувала у своєму історико-книгознавчому дослідженні про “Русалку Дністрову”⁴. Однак, там немає згадки про Володимира Глинського як мемуариста, оскільки його щоденник ми відкрили пізніше.

Володимир Глинський був українським правником. Народився 27 червня 1843 р.⁵. Отримав вищу юридичну освіту. Був одружений зі Стефанією-Єленою Шепарович. Якийсь час сім'я жила у м. Долині, згодом перебралася до Коломиї. Сталося це не пізніше 1910 р. В. Глинський обіймав посаду радника Коломийського суду. На час Першої світової війни В. Глинський був уже емеритом (пенсіонером). Це була високоерудована людина, котра розуміла роль друкованого слова, збрала власну бібліотеку, серед книг якої була й "Русалка Дністровая". Помер Володимир Глинський у Коломиї 12 листопада 1920 р.⁹. Похований на старому українському цвинтарі Монастирок у родинній гробниці.

Традиційною для німецькомовного світу була практика ведення щоденникових записів. Вона прижилася і в українському середовищі. Головна заслуга в цьому, на нашу думку, старої гімназійної освіти, яка перебрала у німецько-австрійському світі низку позитивних традицій. В. Глинський виховувався в австро-угорську епоху. Крім усього іншого, цей чоловік був уважним і пунктуальним, чому сприяло й те, що він тривалий час служив у суді, де найбільше звертають увагу на деталі. Хоча на час написання щоденника він був емеритом, однак зберіг звичку багато писати.

Це другий том щоденникових записів В. Глинського, про що свідчать перші рядки щоденника, в яких він зазначає: "Продовження записів щоденних з подій у Коломиї ведених від 10.6 до 27.8 1916 в книжці оправленій чорно"⁶. Тобто, у попередньому томі йшлося про події початку Першої світової війни. Цих записів нам не вдалося віднайти.

Щоденник відчитувати складно, оскільки його написано дрібним почерком. Деякі записи здійснено стенографічним письмом. Інколи автор вдавався до стенографії не для того, щоби зашифрувати якісь відомості, а з метою полегшити написання звичних слів, наприклад, назви днів тижня після дати. Він найчастіше зашифровував дані про комерційні обладнання або небезпечні з політичного погляду думки.

Володимир Глинський писав свій щоденник у Коломиї. Автор виступає пасивним спостерігачем, і лише в окремих випадках веде мову про свою участь у подіях. Наприклад, активність він виявляє в епізоді, який стосується його сутички з російськими солдатами та польовими жандармами, котрі хотіли відібрати у нього майно. Даний щоденник, за аналогією з літописом Самовидця, зважаючи на роль автора у подіях, можна назвати літописом Спостерігача.

Щоденник В. Глинського вписується у контекст тогочасної мемуаристики, що стосується подій Першої світової війни і національно-визвольних змагань у нашому регіоні. Для прикладу, в той самий час, писав свій щоденник правник Іван Семанюк (знаний як письменник Марко Черемшина). Написано його у листопаді 1914 – січні 1915 рр. у Кобаках, що за три десятки кілометрів від Коломиї. Цей щоденник, опублікований у тритомнику Черемшини 1937 р., замовчувався у радянські часи, оскільки там давалася об'єктивна оцінка діям російського окупаційного війська в Галичині⁷. Зіставивши записи обидвох авторів, побачимо дуже схожий підхід до висвітлення подій (короткі дані, без глибокої деталізації, лише подекуди ширші описи). Зауважується тематична спорідненість (описи пересування війська, фіксування звісток про якісь трагедії тощо). Досить помітним є міліарний мотив. Зіставлення цих щоденників – тема окремого дослідження.

Цікавими видаються ті фрагменти записів В. Глинського, які відображають події періоду УНР і ЗУНР. Тон щоденника, певні оцінки (головним чином безсторонні, ніби йдеться про якісь далекі краї, а не про долю рідного народу) наводять на думку про інертність національного мислення на той час навіть у середовищі свідомого представника української інтелігенції: В. Глинський був доволі освіченою людиною, цікавився літературою, мав певне коло спілкування у середовищі українських правників і представників української інтелігенції в Коломиї. Його донька Марія була музикантом, зять – письменник і правник, причетний до свідомого українського політичного життя ще до Першої світової війни. Та разом з тим, В. Глинський надто стримано, навіть безсторонньо пише про події, які обіцяли волю і державну незалежність його народів. Можливо, тут бачимо інертність мислення українця, який тривалий час відчував себе патріотом-австрофілом.

У своєму щоденнику автор фіксує різнопланову інформацію. Зокрема, інформація загальнополітичного, національного, мілітарного, економічного та краєзнавчого характерів. Так, загальнополітична інформація стосується подій у світовій політиці. Він головним чином на підставі повідомлень преси та за різноманітними чутками, записує відомості (а потім деякі сам же спростовує, роблячи пізніші помітки у тексті) про міжнародну політичну ситуацію, вступ нових держав у Першу світову війну. Сюди ж належить інформація про реальні та гадані мирні ініціативи тощо. В. Глинський поступово фіксує ті штрихи в суспільному житті, які свідчили про наближення великих суспільно-політичних перемін. Про світові події автор щоденника пише коротко: “У второк 20/3 принесла Маня Kurier Kijowski, в котрім точно описано акцію перевороту державного в Росії і сміст абдакації Царя Миколи II з 3/3 1917 ст[арого] ст[илію]. Він установив своїм наслідником брата вел[икого] Кн[язя] Михаїла Александровича [...]”. Наступного дня ще один запис про події, викликані російською революцією: “Середа 21/3 в ночі чути було сильні стріли арматні. В Росії увільнені всі політичні в’язні, а також Митр[ополит] Шептицький і всі заслані на Сибір українці наші як Охримович, Малицька і много інших”. Як бачимо, автора щоденника події світового масштабу цікавили в контексті українських національних реалій. Слід відзначити, що про всі події він пише з однаковою мірою безсторонності: і про початки воєн, і про власні господарські справи: “В четвер 12/4 [...] зорали салдати 36 хлібопекарні наш огород під конюшину, і завідатель хлібопекарні 36 Коллас посіяв ячмінь з вівсом і зорано також ліву частину під бульбу. Новое Время з 7/4 [...] доносить що Американські Соєд[инені] Держ[ави] виповіли війну Німеччині і що вже Бразилія і інші менші держави Американські як також Китай зривають з Німеччиною дипломатичні зносини”.

В. Глинський відстежує чи то за чутками, чи за звітками засобів масової інформації головні світові події. “Дня 6 і 7/XI став ся в Росії новий переворот, большевики з Леніном на чолі ув’язнили 5 членів тимчасового правительства Кереньського (який утік та пізніше зістав уловлений і ув’язнений) і без проливу крові переняли на себе власть. Ленін став президентом міністрів, а Троцький начальним комендантом.” Автор наголошує на безкровності того, що сталося в Росії.

Про українську орієнтацію В. Глинського свідчить такий запис, який водночас проливає нове світло на те, якою була адміністративна влада повіту після ре-

волюції в Росії: “Начальник уїзда Бродский опустив вже Коломию. На его місце прийшов також ширий Українець Приходько”.

Багато уваги Володимир Глинський у своєму щоденнику приділяє національній тематиці. Водночас його записи свідчать про те, якими національно обмеженими і мало поінформованими на початку української революції були такі представники української інтелігенції: “В [...] 16/7 був Др. Білецький (з Кієва) і казав, що межі 2 міліонами рос[ійського] війська, положеного в часі війни через Австрійців і Германців, находить ся 400.000 українців, які тепер так в Австрії як в Німеччині за дозволом дотичних властей освідомлює тов[ариство] Союз визволення України. В Росії є еще 4.000.000 українців вояків, з котрих 2.000.000 вже зорганізовані і стоять за Універсалом і прочі незадовго зорганізують ся. Др. Білецький їде за кілька днів до Кієва, де покликано его jako старшого лікаря зі запасного українського полку.”.

Спостерігаючи за життям під російською окупаційною владою, В. Глинський старанно, з погано прихованим захопленням, фіксує кожен вияв непокори царському режимові з боку солдатів та офіцерів, описує російські невдачі на Австрійському фронті. Так, у лютому 1917 р. є такий запис: “Кажуть що на фронті за Надвірною наше військо зробило наступ, заняло рос[ійський] трен і цофнуло ся на своє становище”. Або інший запис від 6 лютого 1917 р., зроблений на підставі чуток: “Від Волош[инської] чулисьмо що на фронті стан. назв. [очевидно, “надзвичайний стан”] мало піддати ся нашим много [вгорі напис: 12.000] мос[калів]”. Ніби судове звинувачення, Глинський пише у щоденнику у березні 1917 р. про нічну гру у карти своїх постояльців – офіцерів російської армії.

Окремо у щоденнику проходить тема Січового стрілецтва. Однак автор не сприймає його як героїчний чин, В. Глинський узагалі далекий від ура-патріотичного запалу. Стрілецька тема у нього пов’язана з підсвідомістю. Про останнє свідчить те, що він фіксує навіть сни про свого свояка Ромка Дудинського. Так, 5 січня 1917 р. він зазначає: “В ночі з четверга на п’ятницю з 4 на 5 снилось мені, що Ромко Дудинський з 69 людьми, лишивши ся з его сотні, прийшов до Коломиї звідки р[осіяни] вже утікали, внов до реставрації Ціті і полонив забавляючих ся там еще офіцерів р[осійських]. Ромко сказав на мою увагу, що се не правда, якоби він мав бути тяжко ранений”. Автор на цьому не зупиняється, і вже як підтвердження своїх надій, нічим не підкріплених в умовах російської окупації, нижче дописує: “І о[тцеві] Лозинському снилось 2 рази в сім тиждни, що баталіони наших стрільців січових з приказу вищого відбили Коломию і перші війшли до міста. Чути, що наші заняли вже Яси”.

Національна тема звучить у записі про виставу за творами Т. Шевченка, яку влаштували українці в Коломиї під час російської окупації: “Одержалисьмо запрошен[ня] на аматорське представлене Назара Стодоли, яке відбудеся з нагоди 56 рок[овин] смерти Тараса Шевченка в неділю 11/III (28/II) 1917.”.

У потоці інформації про різноманітні події, які фіксує Володимир Глинський, майже непомітною є фраза: “Опис: як відбуло ся 22/12 1917 в Кієві проголошення української республіки подає Українське Слово з 11/12 1917, ч. 280”. Натомість автор приділяє багато уваги інформації про можливе перемир’я. Видно, що народ стомився від війни і в той час найжаданішою була потреба миру.

Цікавими є записи В. Глинського краєзнавчого характеру. Вони торкаються воєнного, економічного, політичного становища. Свою аполітичність, незворушність, навіть комерційний хист В. Глинський показує в описі маніфестації в Коломиї: “У великодню неділю 15/4 відбулась в Коломиї величезний маніфестаційний похід всякого тут стаціоназованого війська з офіцерами і 2 музикантами з точки збору при улиці Баньковського до ринку і парку. Несено багато прапорів з написом: “Да здравствуєть свобідна республіканська Росія[] і іншими; межі ними була напись: []Хай живе свобідна Україна”. Майже всі салдати і офіцери мали на грудях червоні кокардки (за якими був в суботу шалений попит по склепах, а що ніде не мож було дістати червоної матерії, то платили за кокардку по 25 [нерозбірливо] 60 коп[іюк]. Ми довідались о сім пізно, але еще встигла Стефа і Маня наробити спільно кокардок що за одну партію 20 штук одержали (по 25 коп[іюк]) 5 рубл[ів]”.

В. Глинський, звиклий до безстрастності, з азартом описує збори у Коломийському магістраті, які відбулися 20 травня 1917 р. На них ішлося про те, “щоби рішити спосіб вибору заряду міста”. Тут він показує сутичку інтересів представників української, польської та єврейської громад, які пересварилися, не дійшовши згоди. Та ось на початку червня сталися зміни: “В неділю 10/6 відбулися збори Українців в маг[істратській] сали для вибору 2 відпоручників до комітету, який (зложений з 6 членів) має рішити про спосіб і число вибратись маючої Управи міста Коломиї. Зібраних було 41 (39 укр[аїнців] і 2 німців) і по немалій перепалці Мостовича з Вербером перейшли Українці на дальшу нараду до Народного дому, де вибрано від поручників Мостовича і Канку”.

Щоденник В. Глинського є фактографічним, він не робить жодних коментарів, не подає своїх вражень і настроїв. У записах за лютий 1918 р. він безсторонньо фіксує інформацію: “В ч. 25 Діла з 3/2 1918 [вгорі дописано: ч. 26 Укр. Слова з 5/2] є зміст четвертого універзалу, яким проголошено самостійність Української републ[іки] Народної, яка є вільною суверенною державою укр[аїнського] Народу Української центральної Ради, орган виконуючий буде звати ся Радою народних міністрів (25/1 1918)”. Відстежуючи події, В. Глинський фіксує обнадійливу для себе і своїх сучасників інформацію: “В суботу 9/2 1918 заключили в Берестю представники осередних держав мир з делегатами Української републіки народної”. А незабаром новий запис, який стосується мирних перемовин українського уряду: “Ч. 33 Діла з 13/2 1918 містить цікаву статтю про збурене Поляків з приводу заключного мира з Україною, якій приділено часть Холма”.

Брак інформації про світові події в той час поповнювали навіть з уривків випадково підслуханих розмов. “В понеділок 18/2 1918 о 12 в ночи повернула Зоня Дудинська із Львова і оповідала, що в неділю рано будучи на каві в цукорни Бенецкого у Львові, де офіцери польської народности зійшли ся на нараду, як заховати ся супроти заповідженого Поляками на понеділок 18/2 загального страйку на знак жалоби народовой з приводу заключення некорисного для Поляків мира з Українською Републікою; чула як присутний там офіцер легіоніста, який щойно приїхав з Кракова, перестерігав товаришів своїх перед участю в демонстраціях[...].”

Оповідь Дудинської на цьому не скінчилася, бо вона привезла ще одну звістку, яка стосувалась українського війська: “Зоня довідала ся, що легіон Укр[аїнських] Стрільців має бути доповнений українськими вояками і офіцера-

ми (які доси служат в інших мішаних полках) до 50 000 армії, і висланий 15 марта у України, аби оборонити границь Републики Української від нападів військ польських і большевицких (московских)”.

Події, пов'язані з постановам УНР, безпосередньо впливали і на суспільне життя в Галичині. Так, В. Глинський про Коломию у п'ятницю 22 лютого 1918 р. записав: “...явилося звиж 50 українців в читальні Просьвіти і вибрали Комітет безпартійний, який має зайнятися уладженем (4/3 1918) народного українського святкованя з приводу проголошеня независимої укр[аїнської] Републики, і заключеня (9/2) з нею мира Берестейського. В склад сего Комітету увійшли: 1) нотар Йосиф Капко (голова), 2) о. Лозинський (містоголова), 3) радник Чернявский, 4) Д-р Стрийский (секретар), 5) Ів. Колцуняк (касиер), 6) В. Глинський, 7) Витвицький, 8) проф. Чайківський, 9) Пачовський, 10) Мостович, 11) Прокопович, 12) Книш, 13) о. Гриньовский, 14) п. Кузьмова (молодша), 15) п. Титинська, 16) Гудз, 17) Курба Никола, Букоемский. До субкомітету по ходового вибрано Пачовского, Прокоповича, Книша. Програма: Богослуженє, похід, віче. Староство не дозволило на похід””. Як повідомляє В. Глинський, у неділю 3 березня 1918 р. “...відсвятковано в Коломий величаво проголошенє і признанє української державности яко демократичної Републики, і заключене мира межі укр[аїнською] Державою і осередними Державами Аустр[о]-Уг[орщиною], Нім[еччиною], Болгарією і Туреччиною. О 10г. відправило Богослуженє 5 свящ[еники] з 2 діяконами в украшеній гарно церкві. О 12 ½ рушив з 2.000 похід через ринок ул. Костюшки, Карпатскою, Фр. Йосифа до парку, де промовляв Д-р Трильовский, Петрук з Іспаса і Леонтий Кузьма. Там було около 35 чи 38.000 народу. Похід вернув тими улицями до ринку, де Д-р Трильовский з балкону Нар[одної] Торг[івлі] подякував і розв'язав похід”.

Уперше у щоденнику згадується і про Мелетія Кічуру, свого зятя, який був мобілізований до австрійського війська і не подавав про себе звісток: “В понеділок 1/4 1918 одержала Маня від Меля лист з даги Київ 15/3 1918, наданий в Коломий на пошту. Мельо доносить, що 15/1 1918 утік з Семипалатинська, а 10/2 1918 опинив ся в Києві, де перед Большевиками мусів укривати ся до 1/3 1918 коли прибули війська укр[аїнські] і німецькі. Тепер є він при Галицких січових стрільцях у Києві, де відав лишить ся на стало...”.

Відстежував автор щоденника і хід політичних подій, пов'язаних з УНР: “Довершений 29/4 1918 через німецьку команду в Києві замах державний описано в Українськім Слові з 3/5 1918 ч. 100. Члени малої Ради і проф. Грушевский ув'язнені, а граф Скоропадский гетманом України. Lemberger Zeitung з 2/5 ч. 413 і Діло ч. 100. Грушевский увільнений”.

В. Глинський зафіксував у щоденнику події, пов'язані з постановам ЗУНР. Він описує саму подію, називає прізвища українців, які стали при владі в Коломий та Коломийському повіті, акцентуючи на важливому значенні того, що сталося. “В ночі з четверга на п'ятницю з 31/10 на 1/11 1918 стала важна подія в галицько-українській державі. При помочи військ австрійско-українських оволоділи Українці гарнізонами і властями державними та автономічними. В Коломий став Бурмістром Д-р Скварко (від [нерозбірливо] нова вже на ратуши синьжовта хоругов). Управителем староства став Д-р Стрийский, Пов. Дирекції скарбу радник Гвоздович, уряду податкового і інспекторату Едмунд Глинський,

Суду радн[ик] Чернявский, почти Івасюк. Експозитури рільничої Воробець, Желізниці Кобринський, комендант обласний Примак”.

Окремого вивчення потребує відображення в щоденнику В. Глинського подій періоду ЗУНР. Автора передусім цікавить боротьба українців і поляків за Галичину. “7/11 чути, що бються війська наші з поляками єще в Перемишлі і у Львові, де наші овладіли цитаделю і ратушем, а Поляки на двірці желізничім. В поміч нашим, які голодують в браку поживи, вислано з відси військо, яке, коли поляки зірвали міст желізн[ичний] на Дністрі, поїхали через Стрий до Сіхова, а з відтам пішли до Львова, також з України прислано 30.000 козаків через Броди в поміч для Львова і Перемишля. Наші люди з поблизьких громад привозять всяку поживу для харчования війська, якому варять харч в Народнім домі під наглядом пань. Поживи є досить, бо наше військо конфіскує вертаючим з України малярським військам транспорти желізничні, якими они вивозять до Угорщини збіже, муку, 500 волів...”.

Низку подальших записів можна розцінювати як хроніку боротьби за українську державність. “Дня 13/11 заняли війська румунські Буковину (Чернівці, Кіцмань). У Чернівцях проголосили Румуни республіку і утворили румунське правительство. Поляки заняли Перемишль”. Дещо пізніше – інший запис: “26/11 1918 доносять часописи Станіславський Голос, що Скоропадський убитий, бо хотів завести московський режим, що Петлюру оголосили диктатором і він висилає поміч для Галичан ратувати Львів, який заняли поляки”. Ще один запис у щоденнику: “В четвер 28/11 1918 надійшла телефонічна вість, що повертаючі з італійського фронту українські війська під проводом підполковника Кравса заняли Перемишль, а у Львові головний дворець. В полудне того ж дня телеграфовано, що вже цілий Львів в руках українських”. Однак тут же виправлено написане перед цим: “Се оказалось невірним, бо Львів окружили війська українські, але до 25/12 1918 єще не здобули, хотяй надійшла нам поміч з України...”.

Фіксуються також події, пов’язані з окупацією Покуття румунами і поляками. Автор, далекий від офіційних органів державної влади, все ж має інформацію про відкриті, навіть таємні домовленості між поляками й румунами, що він, з певною мірою достовірності, і відображає у своєму щоденнику. “В суботу 24 мая 1919 був новий переворот політичний. Поляки, не могучи побідити українців оружем, хопили ся нечесного оружия клевети, якою обкидають нас перед Антантою і сполученими з нею державами, представляючи українців яко більшевиків, які мордують, палять, рабують і пр[оче]. Антанта присилає много разів свою місію, з разу дневникарку, опісля політичну, торговельну і війскову, червоного хреста і пр[оче]. Помимо що сі місії пересвідчили ся наочно о неправдивости клевети, [...] поляки алярмувати Антанту [...] вістями про розширений у всхідній Галичині большевизм взиваючи її о поміч, через уповажнене Румунів до обсадження східної Галичини своїм військом, а з Румунами заключили тайний договір, після якого Румуни мають окупувати східну Галичину по Галич, а Поляки від Галича на Захід”.

У підсумку, в рисах, щоденник В. Глинського – цінний документ періоду Першої світової війни та боротьби за українську державність. Його привабливість у тому, що автор, людина, здавалося б, далека від політики і активної участі у громадсько-політичному житті, планомірно, з максимальною мірою безсторонності фіксує як глобальні, так і локальні обставини політичного і суспільного жит-

тя, побуту, людських відносин. Особливо цінними є записи, що стосуються подій, котрі призвели до постання української державності, а також подій УНР–ЗУНР.

Щоденник містить різнопланову інформацію. А саме: а) побутова інформація (В. Глинський змалював особливості життя людей в умовах війни); б) мілітарна інформація (автор детально описував життя російського війська, пересування військових обозів, номери частин, кількість гармат, прізвиська командирів, їхнє ставлення до місцевого населення тощо); в) суспільно-політична інформація (автор висловлював своє ставлення до певних реальних подій і чуток, пов'язаних зі вступом нових держав у воєнні дії, а також щодо лютневої революції в Росії, чи стосовно розпаду Австро-Угорщини і постання Західноукраїнської народної республіки); г) економічна інформація (В. Глинський детально описав ціни на придбані ним продукти, зафіксував динаміку зростання вартості молока, хліба тощо); д) світоглядна інформація (можна відчитати позицію інтелігента-австрофіла, який в умовах російської окупації пише про австро-німецьке військо як про “наших”, а про російське, де було багато українців, як про окупантів); е) краєзнавча інформація (автор описує початки відновлення організованого життя міської громади, переповідає перебіг зборів у ратуші із виборів міської управи серед представників трьох національностей: українців, поляків, євреїв; або пише про те, які будівлі Коломиї постраждали внаслідок відходу російського війська і захоплення Коломиї австро-німецькими вояками); є) щоденник може стати матеріалом для дослідника історії мови в Галичині.

Загалом же, це лише перші враження від щоденника Володимира Глинського, який потребує детального вивчення прочитання, публікації, осмислення, коментарів. Цікавою видається ідея відстежити й інші щоденникові записи представників родини Глинських-Кічур. Відомо, що зберігся щоденник Мелетія Кічури, а також щоденник його доньки, художниці та музикантки Ксенії Глинської-Кічури. Перспективним би виявився видавничий проект із опублікування кількох щоденників однієї української родини, писаний представниками кількох поколінь.

-
- ¹ Про І. Романюка детальніше дивись: *Васильчук М.* Коломийський азбуковник: Друкарство, журналістика, література 1939 – 1999 рр. – Коломия: Вільний голос, 2000. – С. 141–142; *Городенщина: Історико-мемуарний збірник.* – Т. II. – Нью-Йорк, Вінніпег; Городенка, 2002. – 800 с.
 - ² *Яковенко Н.* Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття: Волинь і Центральна Україна. – К.: Критика, 2008. – 472 с.
 - ³ *Васильчук М.* Письменство на Коломийщині: Др. пол. 16 ст. – 1939 р. – Коломия: Народний дім, 1993. – С. 46–47.
 - ⁴ *Льницька Л.* “Русалка Дністровая” (1837) у бібліотеках і музеях світу: Історико-книгознавче дослідження. – Львів, 2007. – С. 126–127.
 - ⁵ Дати народження і смерті Володимира Глинського подано на підставі надписів на могильній плиті. Факти з біографії – на основі окремих архівних документів Глинських-Кічур-Курбановичів, які зберігаються в архіві автора цієї статті.
 - ⁶ *Глинський В.* [Щоденник 1916–1920 рр.]. – 160 с. Тут і далі після цитат номери сторінок щоденника подано у квадратних дужках.
 - ⁷ *Федуль М.* “Щоденник. Листопад 1914 – січень 1915” Марка Черемшини. – Івано-Франківськ; Снятин, 2005. – 36 с.

Mykola Vasyl'chuk. “THE OBSERVER’S CHRONICLE”: VOLODYMYR HLYNS’KYI’S DIARY FROM THE 1916–1920 AS THE EXAMPLE OF THE UKRAINIAN MEMOIRS FROM THE FIRST WORLD WAR AND ZUNR PERIOD

The article introduces into the scientific circulation a new source – the Volodymyr Hlyns’kyi’s diary. The document is treated as an example of the Ukrainian memoirs from the First World War and the ZUNR period. The article explores how the diary was written and provides some biographical data about its author.

Key words: *diary, Volodymyr Hlyns’kyi, the ZUNR, military operations, revolution, observer.*